

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnes padomes, Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

9 (154)

1998. gada 11. maijs

LZA ALLEA un ICSU sanāksmēs

Stāsta Latvijas Zinātņu akadēmijas viceprezidents TĀLIS MILLERS

No š. g. 25. marta līdz 27. martam Minhenē, Vācijā, notika Eiropas zinātņu akadēmiju vadītāju (ALLEA) sanāksme, kas tiek noturēta reizi divos gados, sākot no 1992. gada. Šajā sanāksmē piedalījās LZA prezidents Jānis Stradiņš un es kā viceprezidents, kura pārzinā ir starptautiskie sakari. Sanāksmē bija pulcējušies ap 100 cilvēku no 32 Eiropas valstīm, arī Turcijas un Izraēlas. Zīmīgi bija tas, ka sanāksmi atklāja un arī vēlāk diskusijā iesaistījās Vācijas prezidents Romāns Hercogs, kurš ir filozofijas doktors un profesors. Apsveikuma vārdus teica arī Nobela prēmijas laureāts Rudolfs Mesbauers.

Sanāksme bija veltīta vairākiem lieliem jautājumiem. Pirmais — intelektuālā īpašuma aizsardzība, kas ir aktuāla ne tikai mūzikā un rakstniecībā. Kāda ir zinātnieku attieksme pret savu darbu, pret tā rezultātu publicēšanu un izmantošanu? Te nu izrādās, ka ir vairākas atšķirīgas pieejas. Eiropā zinātnieki cenšas maksimāli ātri publicēt savu pētījumu rezultātus dažādos atzītos žurnālos, lai ar tiem iepazīstinātu zinātnisko sabiedrību. Tā ir prasība, kuru arī mēs izvirzām saviem zinātniekiem. Japānā ir tieši otrādi. Zinātnieki savu darbu rezultātus publicē minimāli, bet cenšas tos izstrādāt un aizstāvēt ar patentiem. Tas, ka Dānijā kādā zinātnes nozarē ir daudz vairāk publikāciju nekā Japānā, vēl nenozīmē, ka Japānā būtu sliktāka zinātne. Kā saprātīgi sabalansētu atzina Amerikas pieredzi, kur universitātes akcentē publicēšanos, bet firmu institūti — patentus. Šajā jomā Eiropā ir darbs likumdevējiem, bet pašiem zinātniekiem lielāku vērību vajadzētu pievērst patentiem.

Otrs jautājums bija veltīts zinātnēi un ētikai. Žēl, ka mēs nevarējām parādīt savu Zinātnieka ētikas kodeksa angļu tulkojumu, tas vēl nebija izdots. Ne jau katrai akadēmijai un valstij ir tāds kodekss, bet jautājumi par zinātnieka brīvību un atbildību ir ļoti svarīgi. Rietumos zinātne saņem ļoti lielus valsts, tātad — arī nodokļu maksātāju, līdzekļus, tādēļ zinātniekiem sabiedrības priekšā ir jāatbild par to, ko viņi dara, kā arī par to, kā viņu darba rezultātus var izmantot. Tiesa, tajos gadījumos, kad viņu darba izmantojums ir politiski vai militārās tursiņās, zinātnieki zaudē kontroli pār to.

Tika atzīts, ka zinātnieka darbībai jābūt ētiskai un sabiedrības atbalstītai. Tika runāts arī par laboratorijas dzīvnieku izmantošanas ierobežošanu un klonēšanas jautājumiem.

Trešais jautājums bija par zinātnes vēsturi, un tā apspriešanā aktīvi piedalījās akademiķis J. Stradiņš. Visi uzsvera to lielo lomu, kāda zinātnes vēstures pētīšanai un popularizēšanai ir sabiedrības izglītošanā, palīdzot izprast zinātnes lomu. Nepieciešams paplašināt zinātnes vēstures kursu studentu apmācībā. Līdz šim galvenokārt ir pētītas nozaru — fizikas, ķīmijas utt. — vēsture, bet nav apkopojusi pētījumu par zinātnes mijiedarbību, kopsakarībām. Arī par to runāja akademiķis J. Stradiņš. Tika izlemts, ka vēl šogad tiks sarīkota īpaša konference par zinātnes vēstures pētīšanu.

Interesantas bija pārrunas par pēcdoktora studijām. Izrādās, ka liela atšķirība apmaksas un iespēju ziņā ir ne tikai starp Austrumeiropu un Ameriku, bet arī starp Rietumeiropu un Ameriku, un vācieši ir nobažījies, ka 1/4—1/3 viņu doktoru brauc uz ASV, kur apmaksas un iespējas ir vēl lielākas. Vispār zinātnē pēc doktora grāda iegūšanas Vācijā paliek ap 1/5—1/4 daļa, bet pārējie pāriet strādāt uz firmām un citām struktūrām, zinātniskais grāds viņiem ir nepieciešams kā kvalifikācijas rādītājs.

Īpaši gribu pastāstīt par Romāna Hercoga uzstāšanos, kas lika uz mums it kā pierastām lietām paskatīties no mazliet cita redzes viedokļa. Atcerieties tos nesenos laikus, kad pie mums Vācija tika minēta kā paraugs augstākās izglītības sistēmas izveidošanai. Tagad R. Hercogs atzīst, ka Vācijas augstākajā izglītībā ir krīze. Profesionālās augstskolas sagatavo šaurus speciālistus, bet viņi nav izglītoti cilvēki, tādēļ nespēj konkurēt darba tirgū. Otra viņa doma bija izteikta līdzībā ar mūziku. Proti, ir Johans Štrauss un ir Mocarts un Bēthovens. Tie zinātnieki un profesori, kas plaši iesaistīti studentu apmācībā, zinātnē spēlē Johana Štrausa mūziku un nekad nebūs izcili mākslinieki. Savukārt tos, kuri spēlē Mocartu un Bēthovenu, nedrīkst spiest lielāko laiku daļu pavadīt auditorijā. Labiem zinātniekiem jābūt ārpus studentu apmācības darba, jāstrādā universitāšu zinātniskajās institūtos.

Ar R. Hercoga teikto sasaucās arī R. Mesbauera domas par to, ka noteicošais ir talants, nevis tīri formāli rādītāji. Par piemēru viņš minēja Fraunhoferu, kura idejas par optiskajiem stikliem ir liktas pamatā daudziem fundamentāliem atklājumiem. Vācu muzejā, kuru mēs pēc sanāksmes apmeklējām, vesela telpa bija piepildīta tikai ar Fraunhoferu instrumentiem. Bet viņš bija Bavārijas Zinātņu akadēmijas ārkārtas loceklis, jo viņam nebija augstākās izglītības. R. Mesbauers izteica kādu priekšlikumu, kuram gan nebija daudz atbalstītāju, proti, ka augstskolās visas dabaszinātnes vajadzētu mācīt angļu valodā, lai studenti varētu brīvi diskutēt starptautiskās auditorijās.

Es jau pieminēju Vācu muzeju, kas ir lielākais tehnikas muzejs, manuprāt, pat pasaulē. Ārkārtīgi labi iekārtots, kur, piemēram, katru darba dienu divas stundas demonstrē ķīmijas eksperimentus. Muzejs ir skolēnu pilns, uz turieni ar autobusiem brauc pat no Itālijas.

Kā vienmēr, šādas starptautiskas apspriedes ir vērtīgas kontaktu dibināšanas un uzturēšanas ziņā. Tā ar Izraēlas Zinātņu akadēmijas prezidentu prof. Zivu vienojāmies par abu akadēmiju sadarbību. J. Stradiņš viņam nodeva oficiālu uzaicinājumu ierasties Latvijā, lai pārrunātu un parakstītu abu akadēmiju sadarbības līgumu. Par mums interesi izrādīja arī Turcijas zinātņu akadēmijas vadība, kura labprāt dibinātu kontaktus ar Baltijas zinātniekiem.

Otra liela starptautiska apspriede, kurā man nācās piedalīties, bija no 23. aprīļa līdz 25. aprīlim Vinē notikusi ICSU Ģenerālās asamblejas ārkārtas sesija. ICSU ir nevalstiska bezpeļņas organizācija, kuru 1931. gadā nodibināja, lai apvienotu dabaszinātnieku starptautisko sadarbību. Pašlaik ICSU ietilpst 95 nacionālas zinātņu akadēmijas vai zinātnes padomes, kuras ir savas valsts nacionālie pārstāvji, ka arī starptautiskās zinātņu nozaru (ķīmiju, fiziku, astronomu, bioloģu u. c.) organizācijas.

ICSU darba pamatā ir zinātniskās programmas, kurās tā piedalās kopā ar ANO, UNESCO u. c. organizācijām, starptautisku kongresu un konferenču organizēšana, grāmatu, žurnālu publicēšana, arī starptautiski zinātniskie granti. ICSU gada budžets ir 15 miljoni USD gadā, kas veidojas no biedru maksām un starptautisku organizāciju piešķirtiem līdzekļiem. Latvijas ZA maksā zemāko biedru maksu — 1000 USD gadā, līdzīgi citām Austrumeiropas zinātņu akadēmijām.

Kādēļ bija nepieciešams sasaukt ārkārtas sesiju? Tādēļ, ka budžets vairs nespēja "pavilkēt" daudzās komisijas un komitejas, kas bija savairojušās līdz ar katru jaunu projektu vai programmu un tērēja daudz līdzekļu, tādēļ bija jāizdara izmaiņas statūtos un kārtības rullī. Tika izdarīta vesela virkne svitrojumu, izveidoti labāki statūti, lai 1999. gadā kārtējā sesija jau varētu strādāt, atbilstoši jaunajiem statūtiem.

Man pirmo reizi bija iespēja iepazīties ar Austrijas Zinātņu akadēmiju, kas ir ļoti cienijama vecuma, izveidojusies pie universitātes, kuru, līdzīgi Viļņas universitātei, dibinājuši jezuīti. Zinātņu akadēmijā ir 17 institūti, daudz dažādu komisiju, pētniecības centru. Mani interesēja materiālzinātne, tādēļ bija iespēja iepazīties ar Materiālzinātnes institūtu, kas, kā izrādījās, atradās 176 km no Vīnes. Kaut arī institūts darbinieku ziņā ir mazs — tikai 14 zinātniskie līdzstrādnieki, neskaitot pārējo personālu, tas aizņem trīsstāvu ēku, un materiālu pārbaudes zāle ir divas reizes lielāka kā mūsu Polimēru institūtā. Institūta zinātnieki strādā gan pie pašu izraudzītas tematikas, gan pie ļoti daudziem pasūtījumiem no dažādām firmām. Viņus interesēja sadarbība ar Neorganiskās ķīmijas institūtu plazmas ķīmijā, jo, tāpat kā mums, arī viņiem, lai iegūtu starptautisku finansējumu, ir nepieciešami partneri citās valstīs.

Otra zinātniskā iestāde, kuru es apmeklēju, bija ZA pētniecības centrs Zeibersdorfā, 20 km no Vīnes. Tas savā laikā izveidojies pie pētniecības atomreaktora un bija paredzēts ne tikai pētījumiem, bet arī speciālistu sagatavošanai iepriekšējai atomspēkstacijai. Atomelektrostaciju necels, arī reaktoru ar laiku likvidēs, tomēr pašlaik šajā pētniecības centrā strādā 800 cilvēku, kas nodarbojas ar ļoti plašu teorētisko un lietišķo pētījumu tematiku, arī ar materiālpētījumiem. Centrā 50,5% ir valsts daļa un 49,5% — privātā daļa. Ja jau institūts aparatūras ziņā man likās vismodernākajā līmenī, tad pētniecības centrā aparatūra bija vēl modernāka. Arī tā finansējums ir solīds — 60 miljonu USD gadā (salīdzinājumam — visas Latvijas zinātnes budžets ir 15 miljoni USD gadā). Centrs darbā piesaista daudz ārzemnieku, kas ir izdevīgāk, jo nav jāmaksā sociālais nodoklis, arī atalgojums nav tāds, kā pašu speciālistiem. Savukārt mums tā ir iespēja pastāstīt uz tiešām augstvērtīgas aparatūras, ko arī cenšamies izmantot. (To pašlaik dara viens manas laboratorijas līdzstrādnieks.)

Gan Minhenē, gan Vīnē bija jānodarbojas ar tautas diplomātiju — jāskaidro situācija Latvijā, tās vēsturiskā attīstība, jo arī Vācijas un Austrijas masu saziņas līdzekļi sniedz stipri vien sagrozītu informāciju. Piemēram, TV parāda Hitleru tribīnē, SS karogus, ebreju apšaušanu un tūdaļ vienā laidā — vecos legionārus pie Brīvības pieminekļa. Pacietīgi skaidrojām, ka legionāri nebija brīvprātīgi, tas tika izveidots pēc ebreju apšaušanas, ka Zviedrijas karalis atvainojās legionāriem par viņu izdošanu PSRS, ka ASV imigrācijas dienesti neatīcināja uz latviešu legionāriem iebraukšanas aizliegumu utt. Daudz jautājumu bija par nepilsoņu ierobežojumiem Latvijā. Arī par valodu. Taču mans jautājums: "Vai jūs mazbērnam poliklīnikā liktu runāt turciski, kā manai mazmeitai savā laikā krieviski?" lika oponentam šo to pārdomāt. Jā, arī tas ir zinātnieka pienākums — jebkuros starptautiskos kontaktos būt par savas valsts tautas diplomātu.

T. Milleru uzklusēja Z. Kipere

Prof. Dainis Draviņš saņem LZA Lielo medaļu

Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielā medaļa ir augstākais apbalvojums, ko akadēmija piešķir Latvijas un ārvalstu zinātniekiem par izciliem radošiem sasniegumiem. Lēmumu par apbalvošanu pieņem LZA Senāts.

Līdz šim LZA Lielo medaļu saņēmuši:

- 1993. gadā: Jānis Graudonis — arheologs (Latvija)
- Jānis Stradiņš — ķīmiķis, vēsturnieks (Latvija)
- 1994. gadā: Egons Levandēlis — inženierzinātnieks (Latvija)
- Edgars Dunsdorfs — vēsturnieks (Austrālija)
- 1995. gadā: Elmārs Grēns — molekulārbioloģis (Latvija)
- Ditrihs Andrejs Lēbers — tiesību zinātnieks (Vācija)
- 1996. gadā: Edmunds Lukevics — ķīmiķis (Latvija)
- Magda Štaudinger-Voita — bioloģe (Vācija)
- 1997. gadā: Edgars Siliņš — fiziķis (Latvija)
- Vaira Viķe-Freiberga — psiholoģe, folkloriste (Kanāda)

1998. gada 16. aprīlī LZA Senāts piešķīra Zinātņu akadēmijas Lielo medaļu:

* astronomam, Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklim profesoram **Dainim Draviņam** (Zviedrija, Lundas universitāte) — par ievērojamiem zinātniskiem sasniegumiem astrofizikālo procesu izpētē zvaigžņu un starpzvaigžņu vidē un būtisku ieguldījumu Latvijas zinātnes starptautiskās sadarbības veicināšanā;

* arhitektam, Latvijas Zinātņu akadēmijas īstenajam loceklim profesoram **Jānim Krastiņam** (Latvija, Rīgas Tehniskā universitāte) — par Rīgas 19. un 20. gs. arhitektūras izpēti, veicinot Rīgas centra iekļaušanu UNESCO Pasaules kultūras mantojuma sarakstā.

Svinīgā LZA Lielā medaļas pasniegšanas ceremonijā 24. aprīlī profesors Dainis Draviņš nolasija akadēmisko lekciju: "Astronomija un zinātnes robežas".

Astronomija ļauj izpētīt lielus attālumus un senu pagātni, arī tos laikus, kad Zemes un Saules vēl nebija. Var izsekot, kā veidojās zvaigznes un galaktikas, var novērot starojumu no Visuma "bērnības dienām".

Ir bijuši mēģinājumi uzdot fundamentālus fizikas jautājumus, piemēram: kā un kāpēc izveidojās "dabas likumi", ar kuru "palīdzību" radās zvaigznēs, planētas un dzīvība?

Pēdējo gadu atklājumu skaitā var pieminēt "eksoplanētas" — planētas ap citām zvaigznēm nekā Saule. Pirmo no tām atklāja 1995. gadā, bet tagad jau zināms kāds ducis. Kā varēs noskaidrot, vai uz tām pastāv dzīvībai piemēroti apstākļi?

Zinātnes robežas paplašinās kopsoli ar tehnikas attīstību. Optiskie teleskopi tiek būvēti vietās ar vislabāko klimatu, kā arī izvietoti kosmosā. Rietumeiropas ESO (European Southern Observatory) pašlaik beidz celt pasaules lielāko optisko teleskopu Atakamas tukšnesī Čīlē. Radiovilņus gaisa mitrums vai mākoņi sevišķi neietekmē, tādēļ radio novērojumi tiek veikti, apvienojot antenas ne tikai dažādās zemēs un kontinentos, bet arī (kopš 1997. gada) orbitā ap Zemi.

Savu ārkārtīgi interesanto akadēmisko lekciju prof. D. Draviņš papildināja ar bagātīgām ilustrācijām un noslēgumā uzdeva jautājumu — kādēļ skolās un augstskolās jāmača astronomija? Vai tad tiešām būtu vajadzīgs tik daudz speciālistu? Nē taču! Šī priekšmeta mācīšanas nozīme ir pavisam cita, proti, iepazīstināt ar zinātnisku domāšanu, ļaut izjust tās garšu, kā arī potēt pret pseidozinātni, tādu kā astroloģiju. Tieši tāda ir astronomijas nozīme citās zinātnēs un izglītībā. Ir tik aizraujoši "studēt tukšumu", kā izteicās prof. D. Draviņš, jo normālā izpratnē visums ir tukšums, tik tālu no mums atrodas citas zvaigznes un galaktikas.

Īsumā

No š. g. 20. līdz 23. aprīlim Bulduros viesnīcā "Lielupe" notika kārtējā 10. starptautiskā konference "Kompozītu materiālu mehānika". Konferencē par šādu tematiku Latvijā notiek ik pa trim gadiem kopš 1965. gada, un tās organizē Polimēru mehānikas institūts, sadarbojoties ar Latvijas un citu valstu universitātēm un zinātniskajiem centriem. Konferencēs piedalās zinātnieki no ASV, Francijas, Igaunijas, Japānas, Krievijas, Lietuvas, Polijas, Ukrainas, Vācijas, Zviedrijas un daudzām citām pasaules valstīm. Šogad savu līdzdalību pieteikuši vairāk nekā 220 zinātnieki no 24 valstīm ar 231 referātu.

Š. g. 8. maijā Rīgas Latviešu biedrībā notika LZA un Rīgas Latviešu biedrības rīkotā kopsēde — konference "Rīga un latviešu dziesmu svētki" — programmas "Par pētījumiem "Letonikā" 18. sēde. Darba gaitā iekļauti šādi referāti: muzikoloģe Vizbulīte Bērziņa "Dziesmu svētku atbalsis publikācijās", mākslas doktors Arnolds Klotiņš "Dziesmu svētku noturība mainīgajā kultūras kontekstā", profesors Oļģerts Grāvitis "Latviešu dziesmu svētku tradīcijas attīstība ārzemju sabiedrībā un tās atskaņas Rīgā", FSI asistents Nikandrs Gills "Dziesmu svētki indivīda, tautas un varas attiecību aspektā", LZA goda loceklis Vaidelotis Apsītis "Latviešu Vispārējo dziesmu svētku estrādes 125 gados", kā arī pārrunas par dziesmu svētku jautājumiem. Notika kino un videofilmu demonstrējumi.

LZA sēdes

21. maijā plkst. 14.00, ZA sēžu zālē (Akadēmijas laukumā, 1, 2. stāvā) notiks Latvijas Zinātņu akadēmijas sēde Kritēriji zinātnisko projektu pieteikumu izvērtēšanai

Anotācija:

Kritēriji zinātnisko projektu pieteikumu izvērtēšanai. Peer review sistēma. Kvantitatīvā izvērtē. Latvijas grantu sistēma. Citu valstu sistēmas. Zinātnisko projektu vērtēšanas kritēriju piemērošana disertāciju vērtēšanai.

Referents: LZA kor. loc. J. Kristapsons

Diskusijā piedalās: akad. E. Grēns, akad. I. Knēts, Dr. A. Tabuns u.c.

Sēdi organizē Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļa (zin. sekr. Dr. B. Ādamsons, tālr.: 7220725, E pasts: chem@ac.lza.lv) Savus priekšlikumus sēdes lēmuma projektam lūdzam iesniegt ĶBMZN zin. sekretārei B. Ādamsonai līdz 19. maijam.

J. Kristapsona referāta tēzes

Galvenās izstrādes un piedāvātie kvantitatīvie un kvalitatīvie zinātnes izvērtēšanas kritēriji ir izstrādāti lielu valstu zinātnes sistēmām, un tos nevar automātiski pielietot mazu valstu gadījumā.

Pēc 1990. gada Baltijas valstu zinātnes izvērtēšanas sistēmas jaunās tradīcijas veidojas sarežģītos apstākļos. Pamatā runāsim par Latvijas sistēmu, bet neapšaubāmi, ka visām mazām valstīm ir kopīgas iezīmes.

Pati galvenā no tām, mūsdiā, ir apgrūtināta ekspertīze sakarā ar to, ka mazas valsts robežās vienam vai otram darbam vispār ir grūti atrast neatkarīgus, ar attiecīgo darbu nesaisītus kompetentus speciālistus. Līdz ar to pieaug formālo, proti, kvantitatīvo kritēriju loma, starp kuriem noteicošie ir tie, kas saistīti ar starptautisku atzinību, piemēram:

- darbi, kas publicēti prestižos starptautiskos izdevumos,
 - pasūtījuma referāti starptautiskās konferencēs,
 - starptautiskā mērogā akceptēti pieteikumi jauniem pētījumiem.
- Ši starptautiskā atzinība pamatā nāk caur peer review sistēmu, kas iedibināta attiecīgo žurnālu redakcijās, konferenču orgkom-

tejās u. tml.; proti kompetenti ārvalstu speciālisti piedalās mazas valsts zinātnieku un to grupu izvērtē.

Otra būtiska mazas valsts zinātnes iezīme ir tā, ka tajā pastāv gan kopumā spēcīgas (tā saucamās pasaules līmeņa), gan arī vājas nozares. Nozares varbūt vispār nav iespējams korekti salīdzināt, bet kā rīkoties minētajā stipru un vāju nozaru gadījumā?

Trešā būtiskā iezīme, mūsdiā, ir mazas valsts zinātnes pārskatāmība. Visas zinātniskās struktūrvienības un to spējas ir diezgan labi zināmas. Zinātniskajā sabiedrībā, it sevišķi tuvu blakus nozaru specialistiem veidojas diezgan nemainīgs priekšstats par katru zinātnisko struktūrvienību.

Starpība SCI, SSCI un AHCI publikāciju skaita ziņā starp Baltijas valstīm, no vienas puses, un, piemēram, Somiju un Norvēģiju, no otras puses, ir ļoti liela. Tas liek secināt, ka šādu publikāciju skaita palielināšanai ir jābūt mūsu zinātnieku vīstuvākās nākotnes orientierim. Samazinot šo starpību, varētu analizēt dažādus citus kritērijus, piemēram, salīdzināt zinātnieku skaitu u. tml.

Galvenais iemesls šai atpalcībai SCI, SSCI un AHCI publikāciju skaita ziņā varētu būt daudzu zinātnes nozaru un centru zinātnieku vājā pieredze publicēties Rietumvalstu žurnālos, ilgā nošķirtība (pirms 1990. gada) no pasaules zinātniskās sabiedrības ar tās (Rietumu zinātnes) normām. Otrs iemesls — vāja savas nozares speciālās terminoloģijas pārzināšana angļu valodā. Būtu nepareizi apgalvot, ka vaina ir sagatavoto publikāciju zemajā zinātniskajā līmenī.

Latvijas un Lietuvas SCI publikāciju skaits pēdējo 10 gadu laikā praktiski nav mainījies; turpretim Igaunijā tas ir pieaudzis gandrīz 2 reizes, īpaši pēdējos gados. Tas galvenokārt ir saistīts ar daudz intensīvāku Igaunijas zinātnieku starptautisko sadarbību, it īpaši ar Zviedriju un Somiju. Kopīgu projektu realizācija vai darbs ārzemju zinātniskajā centrā parasti noslēdzas ar vienu vai vairākām kopīgām publikācijām.

1990. gadā izveidotās Latvijas Zinātnes padomes darbībā un lielākajā daļā ekspertu komisiju virsroku guva viedoklis par nepieciešamību orientēties uz pasaules līmeni zinātnē un Rietumvalstu pieredzi zinātnes izvērtēšanā un tās menedžmenta organizēšanā, nevis uz tā saucamās reģionālās (nacionālās) zinātnes modeļiem. Pateicoties šai orientācijai, notika Latvijas zinātnes starptautiskā novērtēšana ("dāņu ekspertīze"). Pats Zinātnes padomes darbības stils (vispirms, tās sēžu atklātība un augsta apmeklētība) toreiz bija par pamatu tam, ka visas zinātnes nozares lielā mērā orientējās uz augstāko prasību līmeni. Sprotams, ka šīs augstās prasības vispirms nāca no Ķīmijas un fizikas zinātņu pārstāvjiem, kuriem toreiz bija vislielākā starptautiskā pieredze, tāpēc šo zinātņu pārstāvju pozīciju vājināšana (salīdzinot mazāks finansējums, daudzu spēcīgāko zinātnieku aizbraukšana uz ārzemēm, politizēti uzbrukumi sakarā ar agrāko līdzdalību militāri rūpnieciskā kompleksa pasūtījumu izpildē) galu galā var novest pie vājāk attīstīto nozaru noteicošās lomas zinātnes organizācijā un līdz ar to zinātnes kopējā līmeņa pazemināšanas.

Vēl viena mazas valsts īpatnība — zinātnes izvērtēšanas sistēmu var ietekmēt kāds atsevišķs valdības ierēdnis vai nepārdomāts balsojums Zinātnes padomē.

Attiecībā uz disertācijām — jādarbojas tādiem pašiem vērtēšanas kritērijiem, jo disertācija ir pieteikums zinātniskā grāda ieguvei.

SCI — Science Citation Index
SSCI — Social Science Citation Index
AHCI — Arts & Humanities Citation Index

Skat. arī: Zinātnes Vēstnesis, 1997. g. 22. decembris, 2. lpp. Z. Kiperes saruna ar I. Knētu un J. Kristapsonu

12. jūnijā, Cēsis

VIENOTA DABAS UN KULTŪRAS MANTOJUMA SAGLABĀŠANAS TEORĒTISKAIS UN PRAKTISKAIS ASPEKTI

Cēsis — Latvijas novads ar bagātām saimnieciskām, kultūrvēsturiskajām un dabas saglabāšanas tradīcijām. To līdzsvāra saglabāšanas problēmas mūsdienās. Gaujas nacionālais parks kā dabas retumu krātuve.

Galvenie referenti: J. Apals, B. Kalnačs, G. Eņiņš

Sēdi organizē Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļa (zin. sekr. Dr. I. Tālberga, tālr.: 7225889, E pasts: humana@ac.lza.lv)

26. jūnijā, 14.00, ZA sēžu zālē

ZINĀTNE UN TEHNOLOĢIJA LATVIJĀ: INOVĀCIJU POLITIKA

Izstrādāta jauna "Konceptija par inovatīvo darbību", kura paredz veidot nacionālo inovāciju sistēmu, viens no kuras mērķiem ir veicināt zinātnietilpīgu tehnoloģiju radīšanu un ieviešanu Latvijas tautsaimniecībā. Nepieciešamos tiesību aktus, tai skaitā par *Inovācijas fonda* izveidi un tā piesaisti zinātnei uzdots izstrādāt virknei LR ministriju, ieskaitot Izglītības un zinātnes ministrijai, kurus nepieciešams apspriest zinātniskā sabiedrībā.

Galvenie referenti: U. Viesturs, I. Kalviņš, J. Stabulnieks, J. Vanags

Sēdi organizē Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļa (Zin. sekr. Dr. E. Tjūņina, tālr.: 7223633, E pasts: fizteh@ac.lza.lv)

11. septembrī, 14.00, ZA sēžu zālē

LATVIJAS INTEGRĀCIJAS EIROPAS SAVIENĪBĀ EKONOMISKAIS ASPEKTI

Latvijas makroekonomiskie rādītāji. Jaunākās tendences uzņēmējdarbībā. Ārvalstu investīcijas un Latvijas tautsaimniecības struktūra — vēlmes un iespējas.

Galvenie referenti: R. Karnite, P. Guļāns, D. Ābele

Sēdi organizē Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļa (zin. sekr. Dr. I. Tālberga, tālr.: 7225889, E pasts: humana@ac.lza.lv)

18. septembrī, 14.00, ZA sēžu zālē

ZINĀTNIKA ĒTIKA

Zinātnieka ētikas kodekss (LZA izdevums, 1997), tā nozīme Latvijā. Zinātniskās pētniecības ētikas normas un diskusiju principi. Zinātnieka brīvības un atbildības jautājumi eksperimentā, tā rezultātu apstrādē, interpretācijā un publicēšanā. Daži biomedicīnas ētikas jautājumi (transplantācija, klonēšana).

Galvenie referenti: V. Kluša, M. Kūle, E. Siliņš, E. Buceniece

Sēdi organizē Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļa (zin. sekr. Dr. B. Ādamsons, tālr.: 7220725, E pasts: chem@ac.lza.lv)

15. oktobrī, 13.00, Jelgavā, Latvijas Lauksaimniecības universitātē

LATVIJAS LAUKU ATTĪSTĪBA EIROPAS SAVIENĪBAS KONTEKSTĀ

(Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas kopsēde)

Cilvēks Latvijas laukos sociālā un kultūras dimensijā. Tradicionālās nozares un alternatīvās saimnieciskās iespējas.

Galvenie referenti: B. Rīvža, K. Špoģis, T. Tisenkopfs, I. Rudzītis

Sēdi organizē Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļa (zin. sekr. Dr. I. Tālberga, tālr.: 7225889, E pasts: humana@ac.lza.lv) un Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas Ekonomikas nodaļa.

23. oktobrī, 14.00, ZA sēžu zālē

LATVIEŠU VALODAS IZLOKŠŅU PĒTĪŠANAS AKTUALITĀTES

Dialektoloģija — būtiski svarīga valodniecības nozare. Izlokšņu leksikas izmantošana mūsdienu latviešu valodas kopšanai un bagātināšanai.

Ilona Breģe

Teātris senajā Rīgā

"Zinātne", 1997

V. Lindenberga, J. Torgāns, L. Fūrmane

Gadsimtu skaņulokā

"Zinātne", 1997

Pagājušā gada nogalē izdevniecībā "Zinātne" mākslinieces Ināras Jēgeres iekārtojumā iznākušas divas grāmatas par Rīgas pagājušo gadsimtu mūzikas dzīvi. Precīzāk — par tā laika vācbaltu komponistu un mūziķu sniegumu un tā ietekmi uz latviešu mūziku un kultūru.

Ilonas Breģes grāmatas "Teātris senajā Rīgā" apakšvirsrakstā teikts "Vēstures fakti, vācu kultūra — skats pāri diviem gadsimtiem, Rīgas Pilsētas teātris 1782—1863". Autore iepazīstina gan ar Vāgnera (bij. Lielajā Ķēniņu) ielā speciāli teātrim celtā nama vēsturi, gan ar tā cēlāju un teātra dibinātāju baronu Oto Hermani fon Fitinghofu, par kuru viņa raksta:

"Viņš bija neparasts cilvēks — otrs pēc ģenerālgubernatora Baltijā, valsts padomnieks un vācbaltu barons. Oto Hermanis fon Fitinghofs jaunībā bija daudz ceļojis un ārzemēs redzēto centās ieviest savās muižās — Zolitūdē, Šampēterī, Gulbenē un arī

Alūksnes pili. Liela peļņa nāca no spirta brūžu ierīkošanas, zemnieki tika iedzīti galējā nabadzībā, bet barona muižas varēja sacensties ar bagātāko Eiropas augstmaņu pilīm."

Varam tikai apsvērt Gavrilova kungu par mecenātisma tradīciju sekmīgu turpināšanu, gan vairs ne no spirta brūža, bet alus darītavas ienākumiem. Pie tam pēctecība ir acimredzama, jo ar tagadējā Operas nama uzcelšanu 1963. gadā beidza pastāvēt Pilsētas teātris, kas līdz tam bija slavens tieši ar savām operu izrādēm.

Brīnišķīgajā un bagātīgi ilustrētajā grāmatā var atrast ziņas ne tikai par operu uzvedumiem. Arī par dramatiskajām izrādēm, pat par spokošanos tagadējā Vāgnera koncertzālē, kas atrodas restaurētajā saviesīgās biedrības "Muse" deju zālē ēkas trešajā stāvā, jo teātra zāle, kas aizņēma tagadējo pirmo un otro stāvu, nav saglabājusies.

Par "Musi" var izlasīt jaukas lietišas. Pats nosaukums "Muse" apzīmē brīvo laiku, un biedrība, kas bija domāta, kā tagad teiktu, "brīvā laika kulturālai pavaišanai", ātri iekaroja popularitāti pilsētas "smalkajās aprindās". Biedrībai bija stingri statūti.

"Precīza kārtība tika noteikta avižu un žurnālu lasītājiem bibliotēkā, smēķētājiem tabakas dūmi bija pieļaujami tikai bijārdā istabā un kamīnzālē, bija noteikumi par spēļu istabām, par viesu ierašanos, kuriem bija jānopērk ieejas biļetes pat tādās gadījumos, kad kāds no biedriem tos uzaicināja. Bez jau minētajām telpām atsevišķa bufetes istaba bija dāmām."

Dāmām "Muse" ļoti gāja pie sirds, viņas uz to nāca vai ik dienu. Taču bija domāts arī par to, lai viesi "Musē" neniktu bezgalīgi ilgi. Oficiāli biedrība tika slēgta jau desmitos vakarā. Kurš gribēja turpināt iesākto spēli līdz vienpadsmitiem, maksāja vienu dālderu un par

Interesanta grāmata

katru nākamo stundu divreiz vairāk nekā par iepriekšējo. Ja negribi iet mājās pie laulenes, maksā ragā.

Protams, ballēs tika dancots itin braši. 1829. gada 4. maijā Rīgas Pilsētas teātrī F. A. Bualdijē populārās operas "Baltā dāma" laikā zālē virs skatītāju galvām ielūza griesti, jo augšā "Musē" tika svinētas greznas un plašas kāzas. Vēriņa acs vēl tagad varot atrast to vietu starp otro un trešo stāvu, kur griesti mazliet ieliekti un nostiprināti ar papildus balstu.

Tie fakti, kas te minēti, nav par galveno — par mūziku. Tie ir vairāk domāti "apēties ierosināšanai".

V. Lindenberga, J. Torgāns un L. Fūrmane ir Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas mācībspēki, un viņu grāmata "Gadsimtu skaņulokā" ietver pētījumus par 18. un 19. gadsimta mūzikas dzīvi, kas veikti, gatavojoties dažādām starptautiskām konferencēm. Kā ievadā raksta Vita Lindenberga:

"Šī grāmata ir veltījums tai vācbaltu un vācu mūzikas kultūras daļai, personībām, kas atstājušas savas pēdas mūsu vēsturē un kulturoloģiskajā mantojumā, bagātinot mūsu skatījumu, paplašinot redzesloku, ļaujot apjaust kopsakarības starp laikmetiem, kultūras slāņiem un cilvēkiem gadu tālē."

Pirmā grāmata izdota ar SOROSA FONDA — LATVIJA atbalstu, otrās grāmatas autori līdzās citiem labvēļiem īpaši atzīmē Dr. Volfgangu Vāgneru, bez kura augstirdīgās palīdzības tā nebūtu iespiesta.

Z. K.

"Zinātnes" grāmatnīcā Akadēmijas laukumā 1 grāmata "Teātris senajā Rīgā" maksā Ls 2,76, "Gadsimtu skaņulokā" — Ls 1,38.

Latvijas Zinātnes padomē

Pielikums
LZP ZSKK 1998. gada 16. aprīļa lēmumam

LZP Starptautisko pasākumu finansējums 1998. gadā (5. pielikums)

N. p. k.	Organizācija	Projekta nosaukums, izpildītāji	Finansējums Ls pieprasītais/piešķirtais	
1. Dalības maksa starptautiskās organizācijās				
1.	Liepājas Pedagoģiskā augstskola	LPA biedra maksa Starptautiskajā krievu valodas un literatūras pasniezēju asociācijā. L. Pavlovska	50 USD	30
2.	LU Elektronikas un datorzinātņu institūts	EDI biedra maksa biedrībā "Association for Computing Machinery". V. Zagurskis	331 USD	atlikt
3.	Latvijas Universitāte	LU biedra maksa Starptautiskajā Universitāšu Asociācijā. I. Lācis	1265	300 (daļējs finansējums)
4.	Latvijas Universitāte	LU biedra maksa Eiropas Universitāšu Asociācijā. I. Lācis	1000	300 (daļējs finansējums)
5.	RTU Rīgas Biznesa institūts	RBI biedra maksa Eiropas Ražošanas un pakalpojumu vadības asociācijā. A. Dzedonis	55	55
2. Starptautisko konferenču organizēšana				
1.	Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūts	Starptautiska konference "Blood Borne Viral Infections (26.—27.05.98., Rīga). V. Saulīte	1500	700
2.	RTU Ķīmijas tehnoloģijas fakultāte	Starptautisks zinātniski-praktisks seminārs "Keramikas un tai radniecīgu materiālu konservācija un restaurācija: apmācības, prakses un zinātnes vienotība" (20.—24.04.98., Rīga). M. Dzenis	150	150
3.	Valsts Stendes selekcijas stacija	Starptautiskais lauku seminārs "Graudaugu selekcija un graudu kvalitāte" (14.—15.07.98., Stende). M. Krotovs	300	240
4.	Latvijas Kultūras akadēmija	Starptautiskā konference "Mītiskais tradicionālajā un postmodernajā kultūrā" (06.11.98., Rīga). J. Kursīte	500	200
5.	LU Latvijas vēstures institūts	Starptautiska zinātniska konference "Latvija Eiropas jauno valstu saimē" (05.—06.11.98., Rīga). A. Caune	1000	350
7.	Rīgas Tehniskā univrsitāte	UNESCO 2. Baltijas jūras valstu konference par inženierzinātņu izglītības problēmām (26.—28.09.98., Rīga). I. Knēts	650	430
8.	RTU Neorganiskās ķīmijas institūts	VII Starptautiskā Baltijas valstu konference "Materials Engineering—98" (24.—25.09.98., Jūrmala). J. Grabis	1000	400 (2. puse no piešķirtā finansējuma)
3. Piedalīšanās starptautiskās konferencēs				
1.	LU MBI Bioinženierijas laboratorija	8. Starptautiskā ķīmijas inženierijas vasaras skola (03.—09.06.98., Bulgārija). M. Rikmanis	480 USD	290
2.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	7th Blue Danube Symposium on Heterocyclic Chemistry (07.—10.06.98., Ungārija). M. Fleišers	156	150
3.	Valsts Pūres dārkopības izmēģinājumu stacija	Simpozijis Nordic Gene Bank "in situ" (08.—14.06.98., Lietuva). I. Druze	270	100
4.	LU Vēstures un filozofijas fakultāte	XIV Starptautiskais estētikas kongress (01.—15.09.98., Slovākija). J. Celma	200 USD	120
5.	LU Latvijas Mikroorganismu kultūru kolekcija	Eiropas Kultūru kolekciju organizācijas (ECCO) XVII sanāksme (24.—26.06.98., Somija). V. Nikolajeva, D. Eze	2200 FIM (2 cilv.)	200 (2 cilv.)
6.	Kodolpētniecības centrs	International Conference on Biodosimetry; 5th International Symposium on ESR Dosimetry and Applications (22.—26.06.98., Krievija). N. Mironova-Ulmane	350 USD	210
7.	RTU Mašīnzinību fakultāte	Starptautiska konference "Textiles Engineered for Performance" (20.—22.04.98., Lielbritānija). M. Šnurko	375	300
8.	RTU Biomateriālu ZP laboratorija	Eiropas Keramikas asociācijas padomes sēde un konference "Annual Ceramic Convention" (20.—22.04.98., Lielbritānija). L. Bērziņa	200	200
9.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	12. Starptautiskā organiskās sintēzes konference (28.06.—02.07.98., Itālija). A. Zablocka	300	200 (3 cilv. no OSI)
10.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	12. Starptautiskā organiskās sintēzes konference (28.06.—02.07.98., Itālija). K. Rubina	300	200 (3 cilv. no OSI)
11.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	12. Starptautiskā organiskās sintēzes konference (28.06.—02.07.98., Itālija). G. Duburs	300	200 (3 cilv. no OSI)
12.	RTU Ķīmijas tehnoloģijas fakultāte	12. Starptautiskā organiskās sintēzes konference (28.06.—02.07.98., Itālija). M. Jure	200	200
13.	LU Augu audu kultūru laboratorija	Eiropas Augu fiziologu biedrību federācijas 11. kongress (07.—11.09.98., Bulgārija). S. Tomšone	350 USD	210
14.	LU Latvijas vēstures institūts	12. Starptautiskā uztura etnoloģiskās pētīšanas konference (08.—14.06.98., Zviedrija). L. Dumpe	200	180
15.	LU Muzejs	Euro-American Mammal Congress (19.—24.07.98., Spānija). K. Zaharovs	10 500 ESP	40
16.	RTU KTF Silikātu materiālu institūts	18. Starptautiskais stikla kongress (05.—10.07.98., ASV). G. Sedmale	650 USD	300
17.	RTU KTF Silikātu materiālu institūts	18. Starptautiskais stikla kongress 05.—10.07.98., ASV). J. Sētiņa	650 USD	300
18.	LU Cietvielu fizikas institūts	18. Starptautiskais stikla kongress (05.—10.07.98., ASV). A. Siliņš	500 USD	300
19.	LU Cietvielu fizikas institūts	3rd International Symposium on Humidity & Moisture (06.—08.04.98., Anglija). J. Kleperis	465 GBP	300 (daļējs finansējums)
20.	LU Cietvielu fizikas institūts	VII Starptautiskā Baltijas konference "Materials Engineering—98" (24.—25.09.98., Jūrmala). J. Kleperis	100 USD	150 (daļējs finansējums)
21.	LU Cietvielu fizikas institūts	5th International Symposium on "Systems with Fast Ionic Transport" (22.—25.04.98., Polija). G. Vaivars	250 USD	150
22.	RTU Mašīnzinību fakultāte	11. Eiropas biomehānikas savienības konference (08.—11.07.98., Francija). J. Dehtjars	260	260
23.	Latvijas Medicīnas akadēmija	11. Eiropas biomehānikas konference (08.—11.07.98., Francija). V. Logins	260	260
24.	LLU Darba vides katedra	3rd IFAC/CIGR International Workshop on Artificial Intelligence in Agriculture (24.—26.04.98., Japāna). G. Moskvins	650 USD	300 (daļējs finansējums)
25.	LLU Darba vides katedra	The ASAE-98 Annual International Meeting "The Imaginative World of Engineering" (12.—16.07.98., ASV). G. Moskvins	650 USD	300 (daļējs finansējums)
26.	LLU Darba vides katedra	IFAC/CAEA-98 Symposium (14.—17.06.98., Grieķija). G. Moskvins	300 USD	175 USD (daļējs finansējums)
27.	LLU Darba vides katedra	The Annual IBE Meeting (10.—12.07.98., ASV). G. Moskvins	175 USD	135 (3 cilv.) (daļējs finansējums)
28.	LU Filoloģijas fakultāte	16. Baltijas studiju konference "Baltic Issues in International Perspectives" (19.—21.06.98., ASV). J. Grigorjevs, I. Lokmane, A. Kalnača	225 USD (3 cilv.)	135 (3 cilv.)
29.	Valsts Pūres dārkopības izmēģinājumu stacija	Starptautisks dārkopības kongress (02.—07.08.98., Beļģija). A. Bite	480 USD	290
30.	Valsts Pūres dārkopības izmēģinājumu stacija	Starptautiska konference "Integrēta augļu ražošana" (27.07.—01.08.98., Beļģija). A. Bite	350 USD	250 (daļējs finansējums)
31.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	11. Starptautiskais simpozijis "Homogēnā katalīze" (12.—17.07.98., Lielbritānija) un 9. Starptautiskais simpozijis "Homogēnās un heterogēnās katalīzes savstarpējais sakars" (20.—24.07.98., Lielbritānija). I. Jovel	300 GBP	250
32.	Latvijas zinātnes un dialoga centrs	14. Pasaules socioloģijas kongress (26.07.—01.08.8., Kanāda). A. Buiķis	100 CAD	45
33.	LU Matemātikas institūts	2nd International Conference "Finite Difference Methods: Theory and Applications" (06.—09.07.98., Baltkrievija). H. Kalis	150 USD	90
34.	Zinātnes centrs "Sigra"	4. Starptautiskais briežu bioloģijas kongress (30.06.—04.07.98., Ungārija). A. Jemeljanovs, J. Mičulis	700 USD (2 cilv.)	atteikt
35.	RTU Neorganiskās ķīmijas institūts	XI Krievijas konference par ekstrakciju (21.—27.-6.98., Krievija). J. Bankovskis	20	20
36.	RTU Neorganiskās ķīmijas institūts	XVI Mendelejeva kongress vispārējā un praktiskā ķīmijā (25.—29.05.98., Krievija). J. Bankovskis	400 USD	240
37.	RTU Neorganiskās ķīmijas institūts	XVI Mendelejeva kongress vispārējā un praktiskā ķīmijā (25.—29.05.98., Krievija). J. Švarca	360 USD	220
38.	Lv Koksnes ķīmijas institūts	5th European Workshop on Lignocelluloses and Pulp (30.08.—02.09.98., Portugāle). M. Laka	45000 PTE	145

Turpinājums 4. lpp.

LZS Starptautiskās daļas ziņas

LATVIJAS ZINĀTNISKO UN ZINĀTNISKI TEHNISKO BIEDRĪBU SANĀKSME 1998. gada 16. aprīlī, LZA

Šī bija jau otrā sanāksme, kurā tikās Latvijas zinātnisko un arī zinātniski tehnisko biedrību pārstāvji. Pirmo sanāksmi 1997. gada 14. novembrī rīkoja Latvijas Zinātņu akadēmijas Starptautiskā daļa ar nolūku apzināt zinātniskās biedrības Latvijā, kuras ir biedri tādās starptautiskās zinātniskās biedrībās, ko apvieno viena kopīga jumtorganizācija — Starptautiskā zinātnisko biedrību savienība (ICSU). LZA ir ICSU biedre kopš 1991. gada. 1997. gadā tika sagatavotas un izsūtītas aptaujas anketas astoņām biedrībām. Pirmajā sanāksmē, piedaloties visiem LZA Prezidija locekļiem, tika nolemts organizēt daudz plašāku apspriedi, līdz tam cenšoties apzināt Latvijā darbojošās biedrības.

No uzaicinātajām 28 biedrībām uz tikšanos bija ieradušies 14 biedrību pārstāvji.

Sēdi vadīja LZA ģenerālsēkretārs A. Siliņš un LZA Senāta locekle V. Kluša, kura Senātā atbild par darbības koordināciju ar Latvijas zinātniskajām biedrībām.

Akadēmiķis A. Siliņš ievadvārdos uzsvēra, ka Latvijas zinātniskajām biedrībām ir liela nozīme Latvijas zinātnes attīstībā, bet nepietiekamās informācijas dēļ pašas Latvijas zinātniskās biedrības, nemaz nerunājot par Latvijas sabiedrību, maz zina par citu biedrību darbību. LZA piedāvā biedrībām slēgt t. s. asociatīvos sadarbības līgumus. A. Siliņš izteica priekšlikumu, ka biedrības uz brīvprātības principa varētu apvienoties, lai sabiedrības, īpaši jaunatnes, izglītošanā varētu izmantot tās iespējas, kuras paver kopdarbība. Kā piemēru A. Siliņš minēja žurnāla izdošanu. Viņš atgādināja, ka padomju laikā jaunatnes vidū ļoti iecienīti un lasīti bija žurnāli "Zinātne un Tehnika". Biedrības varētu izmantot arī "Zinātnes Vēstnesi", kur tās sniegtu visu informāciju par savu darbību, programmām un projektiem, ievērojot arī to, ka LZP iespēju robežās cenšas segt visu vai daļu no biedrības ikgadējās dalības naudas starptautiskajās organizācijās.

Akadēmiķe V. Kluša uzsvēra, ka LZA Senātā izskatīts jautājums par zinātnisko biedrību "inventarizāciju". Ir skaidrs, ka biedrībās darbojas aktīvākie zinātnieki, ka tām ir savas darbības programmas, bet katra biedrība darbojas atsevišķi un cita par citu zina maz. Tāpēc V. Kluša atbalsta A. Siliņa priekšlikumu, ka biedrībām vajadzētu padomāt par iespēju apvienot spēkus kopīgiem mērķiem Latvijas sabiedrības labā.

Akadēmiķis O. Lielausis (Latvijas Nacionālā mehānikas biedrība) ar nožēlu atzīmēja, ka vārds "zinātne" nav populārs sabiedrībā, ka zinātni varētu pieskaitīt pie radošajām profesijām un, izmantojot to LZA locekļu (sevišķi goda locekļu) potenciālu, kuri pārstāv radošās profesijas, zinātni nest sabiedrībā.

J. Graudonis (Latvijas Arheologu biedrība) atgādināja klātesošiem, ka 30. gados visā Latvijā ik gadus tika rīkota "zinātnes nedēļa", kas bija ļoti plaši apmeklēts pasākums. Šis nedēļas laikā universitātes profesori izbrauca uz pagastiem, tikās ar skolēniem un pārējo sabiedrību, pasākums parasti noslēdzās ar saviesīgu daļu. J. Graudonis izteica domu, ka šādu pasākumu varētu atjaunot. Tas būtu veids, kā skaidrot un celt zinātnes prestižu, jo nekas nevar atsvērt dzīvo vārdu.

U. Raitums (Latvijas Matemātikas biedrība) ierosināja apkopot informāciju par zinātniskajām biedrībām vienuviet, veidot "mājas lapas" Internetā.

I. Rašals (Latvijas Ģenētiku un selekcionāru biedrība) atgādināja, ka informāciju par biedrībām iespējams publicēt arī "LZA Vēstis" — gan A, gan B daļā.

A. Krēslis (Latvijas Siltuma, gāzes un ūdens tehnoloģijas inženieru savienība) uzsvēra, ka pārstāv zinātniski tehnisku biedrību. Runātājs raksturoja kādreizējo stāvokli, kad visas inženierzinātnes bija apvienotas zinātniski tehniskajā biedrībā. Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas inženierzinātņu pārstāvji ir mēģinājuši apvienoties, bet tas nav izdevies. A. Krēslis izteica pieņēmumu, ka zinātniski tehniskās biedrības pretosies jebkādi jumtorganizācijas veidošanai, taču pret asociatīvu līgumu nevarētu būt nekādu iebildumu.

V. Baumanis (Latvijas Biokīmiju biedrība) atbalstīja asociatīvo līgumu slēgšanu. Būtu ļoti labi ar LZA un LZP atbalstu atrisināt jautājumu par Latvijas zinātnisko biedrību dalības naudu garantētu apmaksu starptautiskās zinātniskās organizācijās.

I. Grosvalds (Latvijas Zinātņu Vēstures asociācija — LZVA) aicināja ikvienu biedrību sadarboties ar LZVA, it īpaši tās, kuras dibinājušās pēdējos gados.

Kopumā tie biedrību pārstāvji, kuri bija ieradušies uz šo sanāksmi, to novērtēja kā vajadzīgu pasākumu.

Apkopojot tikšanās gaitā pārrunāto, abi sēdes vadītāji izteica vairākus priekšlikumus:

1) plašākas informācijas apmaiņas nodrošināšanai aicina biedrību vadītājus nosūtīt pa elektronisko pastu biedrību gada kalendāros plānus (E pasts: silins@ac.lza.lv);

2) tām biedrībām, kuras vēlas sadarboties ar LZA, lūdz sagatavot asociatīvos līgumus un iesniegt tos LZA;

3) biedrības tiek lūgtas padomāt par tādām sadarbības iespējām, kuras palīdzētu izglītot sabiedrību par zinātnes, bet jo īpaši Latvijas zinātnes jautājumiem, zinātnes vietu un nozīmīgu pilsoniskas sabiedrības veidošanā tās ceļā uz Eiropas Savienību.

Ir skaidrs, ka tikai no pašu Latvijas zinātnisko biedrību vēlmēs sadarboties varētu īstenoties kāds no sēdē izteiktajiem priekšlikumiem, piemēram, ikgadējās zinātnes nedēļas organizēšana.

D. Šveica
A. Dravnieca

Slovēnijas republikas Zinātnes un tehnoloģijas ministrijas delegācijas vizīte Latvijas Zinātņu akadēmijā

Š. g. 9. aprīlī Latvijas Zinātņu akadēmijā vizītē ieradās Slovēnijas Zinātnes un tehnoloģijas ministrijas delegācija sešu cilvēku sastāvā, kuru vadīja ministrs Ph. Dr. L. Marinčeks, lai meklētu ceļus, kā attīstīt zinātnisko sadarbību ar Ziemeļeiropas valstīm, tajā skaitā Baltijas valstīm, jo līdz šim Slovēnijai ir bijusi ļoti vāja sadarbība ar šo reģionu.

Dr. L. Marinčeks, atzīmējot, ka Latvija ir pirmā no Baltijas valstīm, kuru apmeklē šāda ranga delegācija, izsacīja pārliecību, ka Latvijai un Slovēnijai, kā mazām valstīm, ir daudz kas kopīgs.

Turpinājums 4. lpp.

Latvijas Zinātnes padomē

Turpinājums no 3. lpp.

N. p. k.	Organizācija	Projekta nosaukums, izpildītāji	Finansējums Ls pieprasītais/piešķirtais	
39.	LV Koksnes ķīmijas institūts	5 th European Workshop on Lignocelluloses and Pulp (30.08.—02.09.98., Portugāle), T. Bikova	45000 PTE	145
40.	LU Latvijas vēstures institūts	31. Arheometrijas Internacionālais simpozijš (27.04.—01.05.98., Ungārija). I. Loze	220 USD	135
41.	LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs	25. FEBS kongress (05.—10.07.98., Dānija). V. Bērziņš	205	205
42.	Latvijas Medicīnas akadēmija	5. vasaras skola "Epidemioloģija sabiedrības veselībā" (06.—17.07.98., Čehija). I. Lielpētere	250	250
43.	LZA Kodolpētniecības centrs	International Symposium on Spin Waves (18.—22.05.98., Krievija). A. Petrovs	135 USD	80
44.	LU Demogrāfijas centrs	Starptautiskās iedzīvotāju izpētes savienības konference "Men, Family Formation and Reproduction" (13.—15.05.98., Argentīna). P. Zvidriņš	250	250
45.	RTU ASTF Inženiermatemātikas katedra	Starptautiskais Matemātiķu kongress (18.—27.08.98., Vācija). I. Strazdiņš	450 DEM	150
46.	RTU Pusvadītāju fizikas ZP laboratorija	Starptautiska konference "European Materials Research Society Spring Meeting" (16.—19.06.98., Francija). T. Purītis	263	265
47.	LU Bioloģijas institūts	16. Starptautiskā zinātniskās aparatūras konference un izstāde "Analytica-98" (19.—25.04.98., Vācija). H. Zenkevičs	200	200
48.	LMA Radioloģijas katedra	Eiropas Zinātniskā institūta simpozijš "Radiation Detectors and Imaging in Life Sciences" (22.—26.06.98., Francija). Ē. Reinholds	280 USD	170
49.	RTU Zinātniskā bibliotēka	Reģionālās Atvērtais sabiedrības konference* 21. gadsimta informācijas sabiedrība: bibliotēku loma tajā (10.—13.05.98., Ungārija). A. Janbicka	140	140
50.	RTU Polimēru materiālu institūts	5th International Scientific Workshop on Biodegradable Plastics and Polymers (09.—13.06.98., Zviedrija). I. Šics	3300 SEK	130 (doktoranta daļības maksa)
51.	LU Bioloģijas institūts	Baltkrievijas augu aizsardzības konference "Aktuālas problēmas bioloģiskajā augu aizsardzībā" (13.—20.04.98., Baltkrievija). I. Zariņš	75	75
52.	RTU Mašīnzinību fakultāte	Konference par tekstila un vieglās rūpniecības mašīnām/aparātiem (15.—17.04.98., St. Pēterburga). A. Okss	80	80
4. Starptautiskā sadarbība				
1.	LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs	Starptautiskās sadarbības projekts ar Volkswagen Stiftung (15 000 Ls gadā) Ē. Jankevics	1500	600 (2. puse no piešķirtā finansējuma)

AKAD. I. KNĒTS

LZP Zinātnes starptautiskās koordinācijas komisijas vadītājs

Slovēnijas republikas Zinātnes un tehnoloģijas ministrijas delegācijas vizīte Latvijas Zinātņu akadēmijā

Turpinājums no 3. lpp.

Viesi sniedza īsu informāciju par Slovēnijas ZA: tā ir neatkarīga nevalstiska organizācija, veidota pēc franču modeļa, tai ir pārsvarā konsultatīvas funkcijas. Akadēmijas galvenā funkcija ietver nacionālā un kultūras mantojuma saglabāšanu, t. sk. ir valoda, nacionālā identitāte u. tml. Visi zinātnes virzieni, kuri ir saistīti ar šiem nacionālajiem, tautas kultūras un vēstures jautājumiem, tiek īpaši aizsargāti. Dabaszinātnēs valda citi kritēriji, un proti, galvenais rādītājs ir starptautiskie standarti un iespēju meklēšana, kā tos sasniegt. Pie Slovēnijas Zinātņu akadēmijas darbojas Zinātniski Pētnieciskais centrs (Science and Research Center) ar 12 zinātniskiem institūtiem. Centrā strādā ap 200 pētnieku un to finansē Slovēnijas Zinātnes un tehnoloģijas ministrija. Slovēnijā zinātne no IKP saņem 0,78%.

Dr. L. Marīnčeks paskaidroja, ka viņa vadītās ministrijas

nosaukumā bez "zinātnes" ir arī vārds "tehnoloģija", un tas nozīmē, ka valsts uzdevusi ministrijai rūpēties arī par diviem virzieniem: maziem un vidējiem uzņēmumiem un tūrisma menedžmentu. Abi šie virzieni nevar pašā nodarboties ar zinātniskajām pētniecības problēmām, tiem jāpalīdz.

Atbildot uz Latvijas puses jautājumu par to, kādi ir galvenie attīstītākie zinātniskie virzieni Slovēnijā, tika nosaukti: ķīmija, farmakoloģija, cietvielu un elementārdaļiņu fizika, kā arī keramika, piezīmējot, ka šajā virzienā labā līmeni notiek zinātnisko pētījumu rezultātu pārnese uz rūpniecisko ražošanu.

LZA ar Slovēnijas ZA dipusējo zinātnisko sadarbības līgumu parakstīja jau 1993. gadā, bet līdz šim laikam tas tiek īstenots samērā vāji, tādēļ Latvijas puse ierosina organizēt Slovēnijas un Latvijas vadošo zinātnieku semināru, kurā varētu tikt izteikti konkrēti priekšlikumi kopējām sadarbības programmām un projektiem.

A. Draveniece

DISERTĀCIJU AIZSTĀVĒŠANA

1998. gada 15. maijā Latvijas Medicīnas akadēmijas (AML) Promocijas un habilitācijas teorētiskās medicīnas disciplīnu padomes atklātā sēdē Rigā Dzirciema ielā 16, Hipokrāta auditorijā:

plkst. 14.00

DŽANNA KRŪMIŅA

aizstāvēs promocijas darbu "Rīgas jaundzimušo un zīdaiņu morfoloģiskā statusa izvērtējums pēc longitudinālā pētījuma datiem" medicīnas doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

Oficiālie recenzenti: Dr. habil. med., profesore G. Jēča, Dr. habil. med., profesore L. Aberberga-Augškalne, Dr. med. A. Villeruša.

plkst. 16.00

OJĀRS TETERIS

aizstāvēs promocijas darbu "Letālas galvas traumas" medicīnas doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

Oficiālie recenzenti: Dr. habil. med., profesore L. Feldmane, Dr. habil. med. profesore G. Krūmiņa, Dr. med. J. Ozoliņš.

Ar promocijas darbiem var iepazīties AML bibliotēkā un Akadēmiskajā bibliotēkā.

1998. gada 20. maijā plkst. 16.00 Latvijas Medicīnas akadēmijas (AML) Promocijas un habilitācijas teorētiskās medicīnas disciplīnu padomes atklātā sēdē Rigā Dzirciema ielā 16, Hipokrāta auditorijā

VALĒRIJA GROMA

aizstāvēs habilitācijas darbu "Šūnas skelets: tā īpatnības un pārmaiņas nieru slimību gadījumos un embriogēnēzē" habilitētā medicīnas doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

Oficiālie recenzenti: Dr. habil. med. profesors I. Lazovskis, Dr. habil. med., profesore L. Feldmane, Dr. habil. med. J. Erenpreisa.

Ar habilitācijas darbu var iepazīties AML bibliotēkā un Akadēmiskajā bibliotēkā.

1998. gada 26. maijā notiks LU Psiholoģijas habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēdē (Kronvalda b. 4, 252. aud.), kurā disertācijas psiholoģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēs:

plkst. 13.00

ANITA LASMANE.

Temats "Skolotāja paškonceptijas un skolēna personības identitātes veidošanās mijsaikarības".

Recenzenti: R. Bebre, Dr. psych., docente, I. Krūmiņa, Dr. psych., docente, A. Krauklis, Dr. habil. med., profesors.

plkst. 15.00

ANITA VECGRĀVE

Temats "3—7 gadus vecu bērnu emociju attīstība un tās veicināšana".
Recenzenti: Dz. Meikšāne, Dr. habil. paed., profesore, D. Dzintere, Dr. paed., docente, I. Lika, Dr. psych., docente
Ar promocijas darbiem var iepazīties LU bibliotēkā un Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā.

1998. gada 27. maijā plkst. 16.00 Latvijas Universitātes Mazajā aulā, Raiņa bulvārī 19, Tiesību zinātņu nozares habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēdē

YOUNG-CHUL HWANG

aizstāvēs disertāciju par tēmu "Minoritāšu tiesību perspektīva valsts suverenitātes, teritoriālās integritātes un politiskās neatkarības ietvaros un Latvijas situācijā" tiesību zinātņu doktora grāda iegūšanai.

Recenzenti: Dr. hab. jur. J. Bojārs, Dr. hab. jur. E. Meļķis, Dr. jur. J. Grīgeļonis.

Ar promocijas darbu var iepazīties LU bibliotēkā Kalpaka bulvārī 4.

1998. gada 7. maijā paredzētā Aleksandra Krasliņņikova disertācijas aizstāvēšana par tēmu "Honkongas tiesiskais statuss un ekonomiskais modelis" pārcelta uz 1998. gada 27. maiju plkst. 14.00
Recenzenti: Dr. hab. jur. E. Meļķis, Dr. jur. S. Babajevs, Dr. jur. A. Fogels.

1998. gada 29. maijā Rigas Aviācijas universitātes telpās (Lomonosova ielā 1) plkst. 14.00 RAU Habilitācijas un promocijas padomes (RAU-HP-02) atklātā sēdē

VLADIMIRS OREHOVSKIS

aizstāvēs promocijas darbu par tēmu "Aviācijas tehniskās dokumentācijas tulkošanas automatizācija ar ESM palīdzību, kas balstās uz dabisko valodu vārdu identifikācijas algoritmu".

Recenzenti: RTU programmu nodrošinājuma katedras profesors L. Novickis, RAU informācijas apstrādes un vadības datorsistēmu katedras profesors A. Andronovs, firmas "Talbergs & Ko" programmu nodrošinājuma nodaļas vadītājs datorzinātņu dr. V. Abramovs.
Informācija pa tālruni — (2)465539.

1998. gada 2. jūnijā plkst. 10.00 RTU Ekonomikas nozares Habilitācijas un promocijas padomes RTU H-09 atklātā sēdē, Rigā, Kaļķu ielā 1, 219. auditorijā

mag. oec. INETA GEIPELE

aizstāvēs doktora disertāciju ekonomikas doktora grāda iegūšanai par tēmu "Lizinga darījumu attīstības veicināšanas ekonomiskie aspekti Latvijā".

Jauniegūtās ārzemju grāmatas Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā

01.03.1998

- Arnold, U. Zakon krzyzacki. Warszawa, 1996.
- Schnell, R. Heinrich Heine zur Einführung. Junius, 1996.
- Institute of Ecology. Tallinn, 1998.
- Lob, L. Christian Dietrich Grabbe. Metzler, 1996.
- Europa orientalis. Warszawa, 1996.
- Eversberg, G. Erläuterungen zu Heinrich Heine. Bange, 1996.
- Eesti geoloogia. Tallinn, 1998.
- Lutz, E. Der "Verein für Kultur und Wissenschaft der Juden" und sein Mitglied H. Heine, Metzler, 1997.
- Milius, V. Amatas ir kūryba. Vilnius, 1997.
- Stegemann, M. Varnhagen von Ense "Ich bin zu Ende mit allen Träumen". Piner, 1996.
- Avantaggiati, A. Lineamenti di una teoria dell'insegnamento. Venice, 1997.
- Statistical yearbook of Lithuania. Vilnius, 1997.
- Gossman, A. Heine und die Droste. Grupello, 1996.
- Warunkach srodowiska. Warszawa, 1998.
- Taira, K. Analytic feller semigroups. S. I., 1997.
- Taschenbuch des öffentlichen Lebens Deutschland, 1996/97. Festland, 1996.
- Dymnicka, M. Wplyw zywienia krow oraz wielkosci produkcji mleka stadium laktacji i kolejnych laktacji na zawartosc wybranych wskaźnikow biochemicznych we krwi. Warszawa, 1998.
- Koivisto, S. Toxicity testing from an ecological perspective. Stockholm, 1996.
- Snellman, I. A graded subring of an inverse limit of polynomial rings. Stockholm, 1998.
- Andersson, U. On the biosynthesis of ATP synthase. Stockholm, 1998.
- Jansson, B. Behavioural aspects of computer based assistive technology for the visually impaired. Goteborg, 1996.
- Widmalm, S. Democracy and violent separatism in India. Stockholm, 1997.
- Engstrom, A. Trace analysis with precolumn chloroformate reagents in capillary electrophoresis and liquid. Stockholm, 1996.
- Nilsson, D. The arctic sulfur aerosol — influences of transport and boundary layer processes influences. Stockholm, 1997.
- Karlsson, R. A laboratory study of reactoins between nitrogen oxides and sea salt aerosol. Goteborg, 1996.
- Sandberg, A. Literacy abilities in nonvocal children with cerebral palsy. Goteborg, 1996.
- Johansson, A. Territorial dynamics and marking in maleroe deer. Stockholm, 1996.
- Zetterstrom, N. Role of interleukin-1 in fever and inflammation. Stockholm, 1998.
- Zastosowanie technik electrono-i immunoelektronomikroskopowych do wykrywania i rozpoznawania. Warszawa, 1997.
- Бирюков, П. Детали машин. Минск, 1997.
- Валькюнас, Г. Гемоспоридии птиц. Вильнюс, 1997.
- Каталог культур светящихся бактерий. Киев, 1997.
- Достижения современной биологии и биологического образования. Киев, 1997.
- Консервация памятников культуры. Спб., 1997.
- Лепп, X. Шведские памятники в Эстонии. Тарту, 1997.
- Попов, Е. Структурная организация белка. Москва, 1997.

Recenzenti: — prof., Dr. habil. oec. J. Porietis (Latvijas Universitāte); prof., Dr. habil. oec. N. Baranovskis (Rīgas Tehniskā universitāte); Dr. oec. S. Rusakova (Latvijas Banka)."

1998. gada 9. jūnijā notiks LU Pedagoģijas zinātnes habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēdē (Kronvalda b. 4, 252. aud.), kurā disertācijas pedagoģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēs:

plkst. 13.00

INTA VALDENA

Temats "Floras dizaina studiju saturs un formas augstskolā".
Recenzenti: J. Anspaks, Dr. habil. paed., profesors, V. Hilbnere, Dr. paed., docente, I. Karpova, Dr. habil. psych., profesore;

plkst. 15.00

IEVA VĪNKALNE

Temats "Studentu svešvalodu spēju attīstība pedagoģiskajā procesā".
Recenzenti: G. Bēne, Dr. habil. paed. profesors (Vācija), T. Koķe, Dr. paed., docente, I. Maslo, Dr. habil. paed., profesore.
Ar promocijas darbiem var iepazīties LU bibliotēkā un Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā.

1998. g. 11. jūnijā plkst. 14.00 RTU Enerģētikas un elektrotehnikas fakultātē (Kronvalda bulv. 1, aktu zālē) Habilitācijas un promocijas padomes H-05 (Enerģētika un elektrotehnika) atklātā sēdē

ANDREJS SVALOVŠ

aizstāvēs promocijas darbu "Energosistēmu asinhronā režīma novēršanas un likvidācijas iekārtu sintēze un optimizācija" inženierzinātņu doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

Recenzenti prof., Dr. habil. sc. ing. J. Barkāns; Dr. habil. sc. ing. V. Čuvičins; Dr. sc. ing. I. Zeidmanis.

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU bibliotēkā un Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā.

Latvijas Universitātes Vēstures nozares habilitācijas un promocijas padome 1998. g. 22. aprīlī sēdē piešķīra vēstures doktora (Dr. hist.) zinātnisko grādu Mārim Atgāzim par promocijas darbu "Tuvciņas ieroči senajā Latvijā 10.—13. gadsimtā". Balsošanas rezultāti: par — 13 balsis; pret — nav; atturas — nav.

Latvijas Universitātes Vēstures nozares habilitācijas un promocijas padome 1998. g. 22. aprīlī sēdē piešķīra vēstures doktora (Dr. hist.) zinātnisko grādu Pārsīlai Pētersonei par promocijas darbu "Vidzemes pasta vēsture 17.—19. gs.". Balsošanas rezultāti: par — 12 balsis; pret — nav; atturas — nav.

Redaktore Zaiga Kipere.
"Zinātnes Vēstnesis".
Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.
Reģistrācijas apliecība nr. 75.
Izdevējs: Latvijas Zinātnieku savienība.
"Science Bulletin" Association of Latvian Scientists.

Redkolēģijas vadītājs akadēmiķis Ēvalds Mugerēvičs.
Redkolēģija: akadēmiķis Mārtiņš Beķeris, akadēmiķis Juris Ekmanis, LZA goda loceklis Jānis Graudonis, doc. Zigrīda Goša, Oskars Martinsons, doc. Jānis Štrauhmanis.
Redakcija: Rigā, Akadēmijas laukumā 1. Tālr. 7212706.
Fakss 7821109

E pasts: lzs@ac.lza.lv
Indekss 77165.
Iespiests a/s "Preses nams" tipogrāfijā, Rigā, Balasta dambī 3, LV-1081.
Metiens 1000 eks.